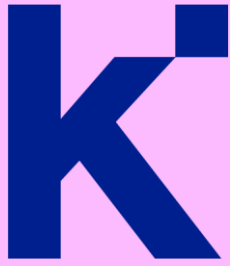

Mahdollisuudet nuorten identiteettihorisontin laajentamiseen

ARTIKKELI OPINNÄYTETYÖSTÄ
KATRI SEPPÄLÄ

OSAAMISKESKUS
KENTAURI

Mahdollisuudet nuorten identiteettihorisontin laajentamiseen
Katri Seppälä
Osaamiskeskus Kentauri
Tutkimusta ja tietoa nuorista
Työn tilaaja: Nuorten yrittäjyys ja talous NYT
Julkaistu 12/2023

Sisällysluettelo

JOHDANTO.....	1
NUORTEN IDENTITEETTIHORIZONTTIA TUTKIMASSA.....	2
VANHEMMAT MUKAAN JA KAVERIT KUNNIAAN: OHJAUSMALLIN RAKENTAMINEN.....	4
KATSE TULEVAAN.....	7
TÄSSÄ ARTIKKELISSA KÄYTETYT LÄHTEET	9
KIRJOITTAJAN ESITTELY	12

JOHDANTO

Mediasta on saanut lukea viime vuosina useita tarinoita, jossa esimerkiksi lääkärin urasta haaveilevaa maahanmuuttotaustaista nuorta painostetaan ammattikouluun. Tilastojenkin valossa maahanmuuttotaustainen nuori päätyy todennäköisemmin ammattikouluun kuin lukioon. Tämä näkyy myös yliopistojen ja korkeakoulujen hakijoissa, joissa on selvästi vähemmän maahanmuuttotaustaisia. Maahanmuuttotaustaan on todettu liittyvän myös heikompi koulumenestys sekä korkeampi todennäköisyys koulutuksen varhaiselle keskeyttämiselle.

Nämä ovat kaikki vakavia haasteita, joihin ei ole yhtä yksinkertaista ratkaisua. Koulutuksen varhaiseen keskeyttämiseen on jo tartuttu yhteiskunnan tasolta oppivelvollisuusiän nostolla 18 vuoteen. Ensimmäiset arviot tämän vaikutuksista julkaistaan vuonna 2024. Yliopistot ja korkeakoulut ovat lähteneet kehittämään maahanmuuttotaustaisten hakijoiden ja näiden tukitarpeiden parempaa tunnistamista. Peruskouluihin ja toiselle asteelle tarkoitettuja Hyvän ohjauksen kriteerejä uudistettiin vuonna 2023 lähes 10 vuoden jälkeen, ja uusissa kriteereissä on otettu monia maahanmuuttotaustaistenkin nuorten ohjaamiseen liittyviä haasteita huomioon. Nämä ovat kaikki erittäin tärkeitä toimenpiteitä yhdenvertaisten kouluttautumismahdollisuuksien saavuttamiseksi. Entä jos nuori itse ei näe tulevaisuudessaan muuta suuntaa kuin sen, jonka yhteiskunnan toistamat stereotyyppit tarjoavat, tai ainoastaan uran, jonka vanhemmat ovat hänelle valinneet? Potentiaali tai omat kiinnostuksen kohteet eivät tällöin ohjaajaakaan nuoren valintoja.

Esittelen tässä artikkelissa opinnäytetyöni Maailma auki mahdollisuuksille kirjoitusprosessia, tekemiäni havaintoja kahdesta pääaineistostani ja huomioita matalasti koulutettujen vanhempien osallistamisesta ja vertaisuhteiden hyödyntämisestä ohjauksessa. Kehittämistyön tuotoksena syntyi ohjausmalli ja sitä esittelevä materiaali maahanmuuttotaustaisten nuorten ja heidän vanhempinsa ohjaustyötä tekeville. Esittelen myös, miten tämä ohjausmalli ja materiaali rakentuivat prosessin aikana.

Theseus-linkki opinnäytetyöhön: <https://www.theseus.fi/handle/10024/812765>

NUORTEN IDENTITEETTIHORISONTTIA TUTKIMASSA

Käytin opinnäytetyössäni vuoden 2021 *Nuorten Tulevaisuusraportin* kyselytutkimuksen aineistoa urasuunnitteluun ja työelämään liittyvien kysymysten osalta. Raportti kerätään vuosittain, ja vuonna 2021 siihen vastasi lähes 15 000 nuorta. Pelkästään maahanmuuttotaustan perusteelle vastauksista ei noussut erityisen merkittäviä eroja kantasuomalaisiin verrattuna. Vastauksia oli mahdollista jaotella myös vastaajien ilmoittaman äidinkielen mukaan, ja sitä kautta löytyi ryhmä, joiden vastaukset erosivat merkittävästi kantasuomalaisten vastauksista. Näitä olivat somalin- ja arabiankieliset vastaajat. Kohderyhmän tarkentumista somalin- ja arabiankielisiin tukivat muun muassa Helsingin kaupungin tilastot somalin- ja arabiankielisistä nuorista kasvavana kielten puhujaryhmänä Helsingissä sekä ulkomaalaistaustaisten korkeampi työttömyysaste.

Kohderyhmän valikoituminen näiden kahden kielen puhujiin tarkentui sillä, että heidän vastauksensa olivat keskenään hyvin samansuuntaisia verrattuna niin kotimaisten kielten puhujiin kuin muihin vieraisiin kieliin. Kohderyhmälle löytyi merkittävä taustatekijä, joka on maahanmuuttotaustan rinnalla somalin- ja arabiankielisten vastaajien vanhempien matalin koulutustaso. Aiemmissä tutkimuksissa on todettu vanhempien koulutustasolla olevan taipumusta periytyä, ja tästä oli merkkejä myös Nuorten Tulevaisuusraportin aineistossa. Ottaen huomioon aiempien tutkimusten havainnot koulutuksen periytymisestä ja kohderyhmäni muita heikoimman koulumenestyksen ei ole yllättävää, että somalin- ja arabiankieliset vastaajat suuntautuvat muita vastaajia todennäköisemmin ammatillisiin opintoihin. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tutkimusten perusteella sekä S2-status että vanhempien matala koulutustaso vaikuttavat lapsen lähtötasoon niin perusopetuksen alussa kuin myös oppimistuloksiin perusopetuksen lopussa. Mikäli jotain ryhmää nuoria koskettavat nämä molemmat tekijät, voidaan todennäköisesti olettaa, että vastaan tulee haasteita niin ohjauksessa kuin koulunkäynnissä.

Työni tärkeimpänä kantavana viitekehystenä oli James E. Côtén kehittämä identiteettihorisontti. Identiteettihorisontilla tarkoitetaan tiivistettynä sitä, että nuori, jolla on laaja identiteettihorisontti, näkee itsellään laajan globaalin kirjon mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Nuorella, jolla horisontti on kapea, on rajatut näkymät omista mahdollisuuksistaan tulevaisuudessa, eikä identiteettihorisonttiin välttämättä mahdu edes ajatusta yhteiskunnan tai perheen asettamien raamien ulkopuolta. Nuorten tulevaisuusraportin aineiston urasuunnitteluun

ja työelämään liittyvistä kysymyksistä löytyi merkkejä siitä, että kohderyhmällä olisi muita vastaajia todennäköisemmin kapeampi identiteettihorisontti. Merkkejä löytyi myös tulevaisuushuolesta, jolla on todettu haitallinen vaikutus identiteettihorisonttiin. Kapeamman identiteettihorisontin ja tulevaisuushuolen lisäksi aineistosta löytyi kuitenkin myös potentiaalisia väyliä positiiviselle muutokselle. Côté mainitsee vanhemmat tärkeänä tekijänä identiteettihorisontin laajentumisen tukemisessa. Tämä tuki aineistosta tehtyjä havaintoja, joissa merkittäväksi koulun ulkopuolisiksi tekijöiksi nuorten urasuunnittelussa nousivat vertaissuhteet ja vanhemmat. Työni toinen osuus ja tuotoksen rakenne lähtivät rakentumaan juuri tästä havainnosta.

VANHEMMAT MUKAAN JA KAVERIT KUNNIAAN: OHJAUSMALLIN RAKENTAMINEN

Tehdyistä havainnoista ja aiemman tutkimuksen pohjalta rakentui malli, jossa nuoren edessä aukeaa identiteettihorisontti. Horisontin laajentumista tukee toisella puolella vanhemmat ja toisella vertaissuhteet. Horisontille sijoitettiin tavoitteita ja horisontin laajenemisen ehtoja. Mallin testaus lähti haastattelemalla matalasti koulutettuja maahanmuuttaneita vanhempia, joilla on lapsia yläluokilla tai toisella asteella. Haastateltavat löytyivät aikuisten perusopetuksen kautta. Aikuisten perusopetuksen yksi erityisistä kohderyhmistä ovat maahanmuuttaneet aikuiset, jotka eivät ole käyneet lainkaan koulua tai koulunkäynti on jäänyt kesken. Aikuisten perusopetuksen voi aloittaa luku- ja kirjoitustaidottomille suunnatusta lukutaitovaiheesta. Kaikki haastatellut ovat tulleet aikuisina Suomeen joko käymättä lainkaan koulua tai koulunkäynti oli jäänyt heiltä lähtömaassa kesken. Osa on oppinut vasta aikuisina Suomessa lukemaan ja kirjoittamaan. Kaikilla heistä on siis ollut haasteita aivan arkisten asioiden hoidossa. Oma kouluttautuminen on auttanut heitä myös lasten koulunkäynnin tukemisessa. Polku aikuisten perusopetukseen on heillä ollut kuitenkin pitkä ja osa lapsista on sinä aikana jo aikuistunut. Tukea tarvitaankin jo heti lapsen aloittaessa koulutaipaleensa.

Haastatteluista nousi vanhempien huoli omien tietojen ja taitojen riittämättömyydestä nuoren koulunkäynnin tukemisessa. Osa oli saanut lapsen koulusta mielestään riittävästi tukea, mutta osa oli jäänyt haasteiden kanssa yksin eikä esimerkiksi vanhempien heikkoa lukutaitoa osattu ottaa huomioon. Tämä muuttuu erityisen haastavaksi, kun vanhemmat ja lapset ovat yksin koulun tarjoaman tuen varassa esimerkiksi koulutussiirtymissä. Sen sijaan, että vanhempi pystyisi tukemaan nuorta tämän koulupolulla, nuori päätyykin tukemaan vanhempansa. Myös Opetus- ja kulttuuriministeriön *Oikeus oppia* -hankkeen loppuraportissa kehoitetaan kouluja ottamaan paremmin huomioon kodin ja koulun välisen yhteistyön tukeminen maahanmuuttotaustaisten oppilaiden kohdalla. Esimerkiksi digitaaliset yhteistyöjärjestelyt voivat tuottaa vanhemmille suuria haasteita, jos vanhemman luku- ja kirjoitustaito on puutteellinen. Tällöin vanhempien mahdolliset huolet eivät välity lapsen koululle eikä koulun viestintä vanhemmille.

Haastatteluissa näkyi myös mahdollisia merkkejä siitä, että nuorta painostetaan tietyille aloille. Aiempi tutkimus tukee tätä erityisesti esikoiseen kohdistuvien paineiden ja painostuksen

osalta. Haastatellut vanhemmat kertoivatkin opettelevansa suomalaisessa koulutusjärjestelmässä etenemistä yhdessä vanhimman lapsensa kanssa. Kaikki toivoivat myös lisää tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja työelämän vaatimuksista. Mahdollinen painostus saattaa johtua juuri puutteellisista tiedoista. Edellä mainittu tulevaisuushuoli on todennäköisempää matalasti koulutettujen vanhempien lapsilla ja kaventaa identiteettihorisonttia, vaikka koulutukselliset tavoitteet olisivat korkealla. Matalasti koulutettujen vanhempien lapsia kannattaakin korkeista tavoitteista huolimatta tukea.

Ohjausmalli oli esillä haastatteluissa ja onnistui herättämään keskustelua. Mallin avulla vanhemmat saivat pohtia omaa rooliaan lapsensa urasuunnittelun tukemisessa. Erityisesti opinnoissaan pidemmällä olevat pystyivät pohtimaan omaa rooliaan hieman abstraktimmalla tasolla ja kokivat tällaisen keskustelun hyödylliseksi. Yhdelle vanhemmista keskustelu oli kuitenkin haastavampaa. Hän olikin haastatteluhetkellä opiskellut aikuisten perusopetuksessa vasta lyhyimmän aikaa ja hänellä oli haastatelluista matalin suomen kielen taito. Tämän perusteella rakensin tuotokseeni mallista yksinkertaisemman version, jonka rinnalle kokosin version apukysymyksillä, huomioilla ja esimerkeillä. Kokosin materiaaliin myös rungon ja ohjeita tällaisen keskustelun vetämiselle. Yksinkertaisempi versio on tarkoitus olla keskustelussa esillä huoneentauluna ja apukysymykset keskustelun vetäjän tukena. Koska aiempi tutkimus ja haastattelemieni vanhempien kokemukset kertoivat, ettei matalasti koulutettujen maahanmuuttaneiden vanhempien taustaa ja haasteita välttämättä tunnisteta lapsen koulussa, oli perusteltua ottaa tuotokseen mukaan myös huomioita havaituista haasteista. Tuotoksessa esitellään lyhyesti matalasti koulutettuihin tai täysin kouluttautumattomiin maahanmuuttaneisiin vanhempiin liittyviä erityispiirteitä.

Rakentamani mallin toinen nuorten identiteettihorisontin laajenemista tukeva puoli ovat vertaissuhteet, jotka korostuvat maahanmuuttotauustaisilla nuorilla. Nuori, jolla elämänhallinta on kunnossa, voi kuitenkin pystyä paremmin itsenäisiin päätöksiin erillään kavereista. Nuorella, jolla taas on elämänhallinnassa haasteita, vertaissuhteiden merkitys korostuu. Vaikka elämänhallinnassa ei olisikaan haasteita, vertaissuhteet ovat silti koulunkäynnissä merkittäviä. Kannustavat kaverit ja luokan hyvä yhteishenki sujuvoittavat koulunkäyntiä. Myös haastatellut vanhemmat pitivät kavereita tärkeinä, vaikkakaan eivät täysin varauksetta, sillä kavereiden pelättiin myös ohjaavan nuorta suuntiin, jota vanhemmat eivät hyväksyisi.

Nuorten vertaissuhteita ei olla huomioitu osana ohjausta riittävästi, mutta ne on nostettu paljon näkyvämmiin esiin uusissa Hyvän ohjauksen kriteereissä. Nuorisotutkijat Tomi Kiilakoski ja Maija Lanas kirjoittavat siitä, miten nuorille koulu näyttäytyy ensisijaisesti ryhmätilana, vaikka nuorta arvioidaan pääasiassa yksilönä. Vertaissuhteiden asettamat odotukset voivat olla erilaisia kuin opettajan tai ohjaajan asettamat, ja näistä voi syntyä ristiriita. Tähän liittyy myös vanhempien ilmaisema huoli kavereiden haitallisesta vaikutuksesta. Yksi haastatelluista vanhemmista kuitenkin totesi, että kun nuori tuntee itsensä ja tietää, mihin haluaa suuntautua, valikoituvat nuoren kaveritkin sen mukaan. Koulussa vertaissuhteita ei kuitenkaan pääse pakoon. Riikka Korkiamäki kyseenalaistaa väitöskirjassaan ajatuksen, että olisi ylipäätään olemassa nuorille haitallista sosiaalista pääomaa vertaissuhteissa. Jos vertaissuhteet tuottavat nuorelle sosiaalista pääomaa, tuntuukin vanhanaikaiselta, että jokin suhteiden ulkopuolinen auktoriteetti voisi määrittellä ne haitallisiksi. Koulussa nuoret vasta harjoittelevat sosiaalisten suhteiden rakentamista, ja erityisesti yläluokilla ikävaiheeseen kuuluu vahva vertaisryhmiin hakeutuminen. Nuoria ei voi pakottaa ystävyys-suhteisiin, mutta vertaissuhteiden rakentamista voi ja pitääkin tukea koulun puolesta.

Vaikka vertaissuhteet olisivat tärkeä huomioida koulussa paremmin, voivat ne näyttäytyä nuorelle myös negatiivisena asiana, jos nuori suljetaan ryhmän ulkopuolella, nuorta kiusataan tai koulukavereiden kanssa ei löydy yhteyttä. Tärkeä kiusaamisen ehkäisijä ja vertaissuhteiden vahvistaja on nuorten ryhmäyttäminen. Se on myös merkittävä kouluhyvinvoinnin tuottaja. Hyvä ryhmähenki ei kuitenkaan synny itsestään, vaan sitä täytyy tietoisesti rakentaa alusta alkaen ja ylläpitää ryhmän edetessä. Ohjauksen osalta ryhmäyttämistä tukevat ryhmäohjauksen menetelmät. Ohjauksen resurssit eivät välttämättä riitä kattamaan kaikkia kasvavia tukitarpeita yksilöohjauksena. Apu voi löytyä tähän juuri ryhmäohjauksesta. Tuotokseen on koottu lyhyesti huomioita ryhmäohjauksesta ja vertaissuhteista, jotka painottuvat ryhmäohjauksen hyötyihin. Mukaan on liitetty myös konkreettisia vinkkejä ryhmäohjauksen materiaaleista.

KATSE TULEVAAN

Kantasuomalaiset korkeammin koulutetut vanhemmat pystyvät todennäköisesti tukemaan lastaan laajemmin, koska he tuntevat suomalaisen koulutusjärjestelmän ja työelämän vaatimukset hyvin. He toimivat myös itse konkreettisina esimerkkeinä lapsilleen korkeakoulutukseen johtavasta koulutiestä. Näin kantasuomalaiset ja kohderyhmän nuoret ovat hyvin erilaisissa lähtöasemissa lasten aloittaessa koulunkäynnin. Suomalainen koulu tasaa edelleen eroja melko tehokkaasti, mutta valitettavasti merkkejä koulumenestyksen ja koulutusten polarisoitumisesta on myös Suomessa nähtävissä. Onkin siis entistä tärkeämpää huolehtia yhdenvertaisten koulutus- ja työmahdollisuuksien tarjoamisesta. Tähän haasteeseen ei kuitenkaan ole yhtä yksinkertaista ratkaisua. Vaikka nuoren tulevaisuuden suunnitelmiin vaikuttavat monet eri tekijät niin yksilötasolla kuin yhteiskunnassa, koulu on niin merkittävä osa nuoren elämää ja urasuunnittelua, että sen on oltava kehittämisessä mukana, jotta todellisia vaikutuksia voitaisi saavuttaa.

Jatkossa olisi tärkeää, että maahanmuuttotaustaisia nuoria opettavia ja ohjaavia autettaisi paremmin tunnistamaan kohderyhmän nuorien ja näiden matalasti koulutettujen vanhempien tukitarpeita. Tähän ohjaa myös Oikeus oppia -hankkeen loppuraportti. Uudistettujen Hyvän ohjauksen kriteerien alussa myös todetaan, että kriteerejä tullaan jatkossa päivittämään säännöllisesti, joten ohjaustyön suosituksiin saadaan toivottavasti tulevaisuudessa joustavammin uudistuksia maailman ja tilanteiden muuttuessa. Myös Nuorten Tulevaisuusraportin kaltaisia toistuvia tutkimuksia tarvitaan tulevaisuudessa, jotta nuorten urasuunnittelun kehityskulkuja voidaan seurata. Mielenkiintoista olisi myös tutkia aineistoa sukupuolen mukaan. Kuinka paljon koulutuksen polarisoituminen näkyy sukupuolen kautta tarkasteltuna?

Kohderyhmäni olivat maahanmuuttotaustaiset nuoret. En halunnut työni olevan missään tapauksessa kohderyhmää leimaava, ja työn valmisteluvaiheessa, mutta myös sen edetessä kyseenalaistin kohderyhmäni valinnan tästä syystä useampaan kertaan. Tuorein *Kotoutumisen sanasto* suosittelee pohtimaan tarkkaan, onko termien maahanmuuttotaustainen tai maahanmuuttanut käyttö ylipäätään perusteltua. Maahanmuuttotaustaiset ovat erittäin heterogeeninen joukko, jota ei välttämättä yhdistä maahanmuuttotaustan lisäksi mikään muu. Tämän vuoksi oli tärkeä nojata vahvasti analysoitavaan aineistoon ja rajata kohderyhmä aineistosta esiin tulevien huomioiden perusteella. Näin esiin myös nousee aito kehittämisen tarve.

Opinnäytetyöntekijänä työn eettisyyden pohtiminen oli erittäin tärkeä ja opettava prosessi: mitkä työni perimmäiset tavoitteet ovat ja pystynkö seisomaan työni tulosten takana? Epävarmuuden hetkistä auttoi yli huomioni siitä, että maahanmuuttotaustaiset, erityisesti matalasti koulutettujen vanhempien lapset eivät usein ole yhdenvertaisessa asemassa tehdessään urasuunnitelmiaan. Tähän halusin aidosti työlläni vaikuttaa. Epävarmuuden hetket ohjasivat toisaalta perustelemaan tekemiäni valintoja tarkkaan, mikä edesauttoi tulosten pätevyyttä.

TÄSSÄ ARTIKKELISSA KÄYTETYT LÄHTEET

Airas, Maija & Delahunty, David & Laitinen, Markus & Shemsedini, Getuar & Stenberg, Heidi & Saarilampi, Marja-Liisa & Sarparanta, Tuomas & Vuori, Hilla & Väätäinen, Hanna 2019. Taustalla on väliä – Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat korkeakoulupolulla. Kansallinen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisut 22:2019. Helsinki: Karvi.

Côté, James E. & Levine, Charles G. 2016. Identity Formation, Youth, And Development – A Simplified Approach. New York: Psychology Press.

Goman, Jani & Rumpu, Niina & Kiesi, Johanna & Hietala, Risto & Hilpinen, Merja & Kankkonen, Hans & Kjaldman, Ismo-Olav & Niinistö-Sivuranta, Susanna & Nykänen, Seija & Pantsar, Tytti & Piilonen, Heikki & Raudasoja, Anu & Siippainen, Mikko & Toni, Anna & Vuorinen, Raimo 2020. Vaihtoehtoja, valintoja ja uusia alkuja – Arviointi nuorten opintopoluista ja ohjauksesta perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Julkaisut 6:2020. Helsinki: Karvi.

Holmberg, Liila & Jahnukainen, Markku & Kalalahti, Mira & Varjo, Janne 2019. Kohti ”omaa juttua” – Koulutusvalinnat nuorten elämäkulussa. Teoksessa Jahnukainen, Markku & Kalalahti, Mira & Kivirauma, Joel (toim.) 2019. Oma paikka haussa – Maahanmuuttotaustaiset nuoret ja koulutus, s. 106–134. Helsinki: Gaudeamus.

Holmberg, Liila & Kalalahti, Mira & Varjo, Janne 2019. Maata näkyvässä? Maahanmuuttotaustaisten nuorten toimintahorisontit. Teoksessa Jahnukainen, Markku & Kalalahti, Mira & Kivirauma, Joel (toim.) 2019. Oma paikka haussa – Maahanmuuttotaustaiset nuoret ja koulutus, s. 225–253. Helsinki: Gaudeamus.

Jahnukainen, Markku & Kalalahti, Mira & Laaksonen, Linda Maria & Varjo, Janne 2019. Miten koulu sujuu? Koulutusasenteet ja tavoiteorientaatiot peruskoulusta toiselle asteelle. Teoksessa Jahnukainen, Markku & Kalalahti, Mira & Kivirauma, Joel (toim.) 2019. Oma paikka haussa – Maahanmuuttotaustaiset nuoret ja koulutus, s. 90–105. Helsinki: Gaudeamus.

Kalalahti, Mira & Saarinen, Minna 2019. Itsenäisesti vai kavereiden perässä? Vertaissuhteet ja maahanmuuttotausta koulutusvalinnoissa. Teoksessa Jahnukainen, Markku & Kalalahti, Mira &

Kivirauma, Joel (toim.) 2019. Oma paikka haussa – Maahanmuuttotilastatistiset nuoret ja koulutus, s. 200–221. Helsinki: Gaudeamus.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2023. Oppilaanohjauksen uusia muotoja koskeva arviointi. Viitattu 8.4.2023. <https://karvi.fi/esi-ja-perusopetus/teema-ja-jarjestelmaarvioinnit/opinto-ohjauksen-laajentamisen-seurantasuunnitelmaan-2022-2024-sisaltyva-opinto-ohjauksen-uusia-muotoja-koskeva-arviointi-ohja/>

Kauppinen, Eila & Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti & Leskinen, Juha 2022. Hidasta kasvua ja lisääntyvää kasvua – Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2021. Nuorisotutkimus-seuran /Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 238. Helsinki: Kanuuna-verkosto.

Kiilakoski, Tomi & Lanas, Maija 2022. Kahden kehän koulu. Teoksessa Kiilakoski, Tomi & Lanas, Maija (toim.) Häiriö? Näkökulmia työrauhan säröihin koulussa. Tampere: Vastapaino.

Kilpi-Jakonen, Elina & Malin, Maili 2019. Ulkomaalaistaustaisten nuorten koulutuspolut. Teoksessa Villiina, Kazi & Alitolppa-Niitamo, Anne & Kaihovaara, Antti (toim.) Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019 – Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10, s. 103–118. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Korkiamäki, Riikka 2013. Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Larja, Liisa & Sutela, Hanna & Witting, Mika 2015. Ulkomaalaistaustaiset nuoret jatkavat toisen asteen koulutukseen suomalaistaustaisia harvemmin. Viitattu 30.09.2023. Tilastokeskus. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_001.html

Marjanen, Jukka & Härmälä, Marita 2022. Englantia koronapandemian aikaan – A-englannin osaaminen 9. luokan lopussa keväällä 2021. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Julkaisut 22:2022. Helsinki: Karvi.

Metsämuuronen, Jari & Nousiainen Saara 2021. Matematiikkaa COVID-19-pandemian varjossa - Matematiikan osaaminen 9. luokan lopussa keväällä 2021. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Julkaisut 27:2021. Helsinki: Karvi.

Metsämuuronen, Jari & Paananen, Maiju & Ukkola, Anette 2020. Alkumittauksen syventäviä kysymyksiä. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Julkaisut 10:2020. Helsinki: Karvi.

Opetushallitus 2022. Korkeakoulujen SIMHE-palvelut. Viitattu 25.1.2022.

<https://www.oph.fi/fi/korkeakoulujen-simhe-palvelut>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022. Kohti laadukasta ja tasa-arvoista lähipalvelua ja lähikoulua - Oikeus oppia -ohjelman Koulutuksellisen tasa-arvon ja positiivisen erityiskohtelun edistämistoimia varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa valmistelevan työryhmän loppuraportti 2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:30. Helsinki.

Opetushallitus 2023. Hyvän ohjauksen kriteerit. Helsinki.

Opetushallitus 2023b. Aikuisten perusopetus. Viitattu 14.2.2023.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/aikuisten-perusopetus>

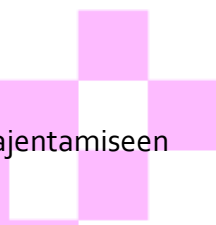
Tikkanen, Jenni 2016. Concern or confidence? Adolescents' identity capital and future worry in different school contexts. Julkaisussa *Journal of Adolescence* 46, s. 14–24. Oxon: The Foundation for Professionals in Services for Adolescents.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2021. Kotoutumisen sanasto: 1. laitos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:54. Helsinki.

Vuorinen, Raimo 2018. Vaikuttavat ja tulokselliset monialaiset ohjausjärjestelyt – Suomi eurooppalaisessa kontekstissa. Teoksessa Kasurinen, Helena & Kettunen, Jaana & Merimaa, Erkki & Pirttiniemi, Juhani & Vuorinen, Raimo (toim.) 2018. Opo 2. Opinto-ohjaajan käsikirja. Oppaat ja käsikirjat 2018:1, s. 63–80. Helsinki: Opetushallitus.

Witting, Mika 2021. Lukio, amis vai pelkkä peruskoulu? – Perusopetuksen jälkeisillä valinnoilla on usein kauaskantoiset vaikutukset. Tilastokeskus. Viitattu 20.10.2023.

<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/lukio-amis-vai-pelkka-peruskoulu-perusopetuksen-jalkeisilla-valinnoilla-on-usein-kauaskantoiset-vaikutukset/>

KIRJOITTAJAN ESITTELY

Katri Seppälä on yhdenvertaisuuden intohimoinen puolestapuhuja, joka nauttii ratkaisujen etsimisestä ja uuden rakentamisesta. Yhdenvertaisuus ei tapahdu itsestään vaan vaatii aktiivista työtä, ja se työ kuuluu kaikille. Seppälä haaveileekin yhteiskunnasta, jossa ymmärretään, että yhdenvertaisuuden edistämisestä hyötyvät loppupelissä kaikki. Hän on toiminut erilaisissa tehtävissä aikuiskoulutuksen maailmassa vapaasta sivistystyöstä kotoutumiskoulutuksiin yli kymmenen vuoden ajan ja työskentelee tällä hetkellä aikuisten perusopetuksen parissa. Toiveena hänellä on päästä hyödyntämään tulevaisuudessa laajemmin yhteisöpedagogista osaamistaan koulutusmaailmassa.